DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 1

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 1)

1. Bir öğrenci, yaz tatilinde ailesiyle gittiği Doğu Karadeniz'deki bir yayla köyünde gözlemlerini not defterine şöyle yazmıştır:

> *"Köy, sarp yamaçların arasında, deniz seviyesinden yaklaşık 1.800 metre yükseklikte kurulmuş. Yamaçlar ladin ormanlarıyla kaplı; ormanın bittiği yerde geniş çayırlar başlıyor. Öğleden sonraları vadiden yükselen sis köyü sarıyor, akşamüstü sık sık yağmur yağıyor. Dereden gelen su, eski bir taş değirmeni çeviriyor. Köyde kışın yalnız birkaç aile kalıyormuş; yazın ise hayvanlarını otlatmak için gelen ailelerle köyün nüfusu birkaç katına çıkıyor. Son yıllarda köye asfalt yol yapılmış, ahşap evlerin bir kısmı turistlere kiralanan pansiyonlara dönüşmüş."*

1.1. Metinde geçen doğal unsurlardan ve beşerî unsur ya da faaliyetlerden **üçer** örnek yazınız.

1.2. Metindeki unsurlardan **dört** tanesini seçerek her birini inceleyen coğrafya alt dalını aşağıdaki tabloya yazınız.

Metindeki unsur	İnceleyen coğrafya alt dalı

2. Bir ilçede, bir derenin taşkın yatağı üzerinde yer alan düzlük alana son on yılda konutlar, bir pazar yeri ve bir otopark yapılmıştır. Geçen bahar, iki gün süren sağanak yağışların ardından dere taşmış; konutların bodrum katlarını su basmış, pazar yeri kullanılamaz hâle gelmiş, otoparktaki araçlar zarar görmüştür. İlçe halkının bir kısmı yaşananları "doğal bir felaket" olarak değerlendirirken bir coğrafyacı, yaşananın büyük ölçüde "yer seçimi hatası" olduğunu söylemiştir.

Coğrafyacının bu değerlendirmeyi yapmasında **mekânsal düşünmenin** nasıl bir katkısı olduğunu açıklayınız. Yaşananların tekrarlanmaması için coğrafi bakış açısıyla **üç** öneri yazınız.

3. "Coğrafya biliminin gelişiminde Türk-İslam bilginlerinin katkıları" konulu bir sunum hazırlayan bir öğrenci, bilgi toplarken aşağıdaki kaynaklara ulaşmıştır:

Kaynak	Açıklama
I	Piri Reis'in *Kitab-ı Bahriye* adlı eserinin, bir üniversite kütüphanesindeki tıpkıbasımı
II	Kâtip Çelebi'nin *Cihannüma* adlı eserini tanıtan, yazarı belli olmayan bir sosyal medya paylaşımı
III	Coğrafya tarihi üzerine çalışan bir akademisyenin hakemli dergide yayımlanmış makalesi
IV	Bir öğrencinin kişisel blogunda yer alan "İdrisi'nin hayatı" başlıklı yazı

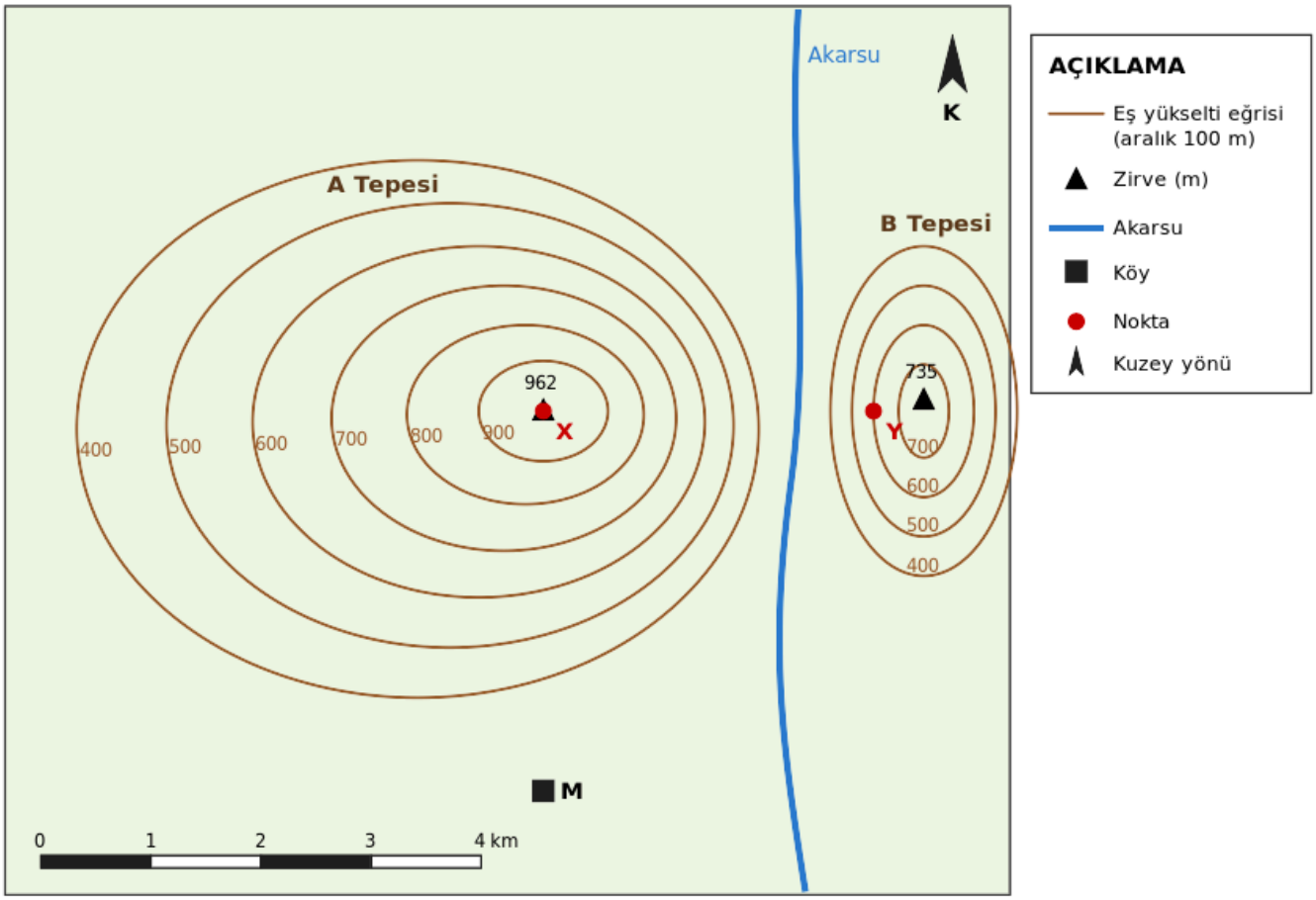
3.1. Öğrencinin kullanabileceği **güvenilir** kaynakları belirleyerek gerekçesini yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. Güvenilir olmayan kaynaklardan biri, güvenilirliği nasıl sınanarak kullanılabilir? Bir yol yazınız.

4. Şekil 1'de kurgusal bir arazinin topoğrafya haritası verilmiştir. Haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.

Şekil 1. Kurgusal bir arazinin topoğrafya haritası

4.1. X ve Y noktaları arasındaki kuş uçuşu uzaklık kaç kilometredir? Ölçek çubuğunu nasıl kullandığınızı açıklayınız.

4.2. X ve Y noktalarının yükseltilerini ve iki nokta arasındaki yükselti farkını yazınız.

4.3. A Tepesi'nin doğu ve batı yamaçlarından hangisinin eğimi daha fazladır? Haritadaki kanıtla gerekçelendiriniz.

4.4. X noktası, M köyüne göre hangi yöndedir?

5. Türkiye; 36°–42° kuzey paralelleri ile 26°–45° doğu meridyenleri arasında yer alır.

5.1. Türkiye'nin bu **mutlak konumunun** ülkemize etkilerinden **iki** tanesini yazınız.

5.2. Yaklaşık 26° doğu meridyeni üzerindeki Çanakkale'de yerel saat 12.00 iken yaklaşık 43° doğu meridyeni üzerindeki Kars'ta yerel saat kaçtır? İşleminizi gösteriniz.

5.3. Türkiye'nin **göreceli konumunun** ülkemize sağladığı avantajlardan **bir** tanesini açıklayınız.

6. Bir tarım kooperatifi, ovadaki tarlalarda sulama suyunu verimli kullanmak için bir proje başlatmıştır. Projede tarlalara toprak nemini ölçen sensörler yerleştirilmiş, insansız hava aracıyla tarlaların görüntüleri çekilmiştir. Toplanan veriler kooperatifin bilgisayarlarındaki bir coğrafi bilgi sistemi programına aktarılmış; nem değerleri,

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

toprak türü ve ürün deseni katmanları üst üste çakıştırılarak hangi tarlanın ne zaman sulanacağını gösteren bir harita üretilmiştir. Bu haritayı kooperatifin ziraat mühendisleri yorumlamakta ve çiftçilere sulama takvimi göndermektedir.

Metinde coğrafi bilgi sistemlerinin (CBS) **beş** bileşeninin her birine karşılık gelen ifadeleri bulup yazınız.

7. Aşağıda bir ilçenin beş günlük hava tahmini verilmiştir (kurgusal veri).

Gün	Hava durumu	En düşük / en yüksek sıcaklık (°C)	Yağış olasılığı (%)	Rüzgâr	Uyarı
Pazartesi	Güneşli	6 / 18	0	Hafif, kuzeybatı	—
Salı	Parçalı bulutlu	7 / 16	20	Orta, kuzeybatı	—
Çarşamba	Sağanak yağışlı	8 / 12	90	Kuvvetli, güneybatı (fırtına)	Sarı: kuvvetli yağış ve rüzgâr
Perşembe	Karla karışık yağmur	−1 / 4	70	Kuvvetli, kuzey	Sarı: buzlanma ve don
Cuma	Açık	−4 / 6	0	Hafif, kuzey	Zirai don

7.1. İlçede yaşayan bir çiftçi, bir şoför ve bir okul idaresinin bu tahminlere göre alması gereken önlemlerden **birer** tane yazınız.

7.2. Perşembe ve cuma günleri sıcaklıktaki değişimin günlük hayata etkilerinden **iki** tanesini tahmin ederek yazınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	COĞ.9.1.1. Coğrafya biliminin konusu ve bölümlerini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
2	COĞ.9.1.2. Örnek olay, olgu veya konu üzerinden mekânsal düşünme ile coğrafya öğrenmenin önemini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
3	COĞ.9.1.3. Coğrafya biliminin gelişimi hakkında bilgi toplayabilme	KB2.8. Bilgi Toplama
4	COĞ.9.2.1. Harita uygulamaları yapabilme	SBAB10. Harita
5	COĞ.9.2.2. Türkiye'nin konum özelliklerini algılayabilme	SBAB7.1. Konum Algılama
6	COĞ.9.2.3. Mekânsal bilgi teknolojilerini oluşturan bileşenleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
7	COĞ.9.3.1. Hava olaylarının günlük hayata etkisini gözleme dayalı tahmin edebilme	KB2.11. Gözleme Dayalı Tahmin Etme

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2	3.1	3.2	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3	6	7.1	7.2	Toplam
6	8	15	6	4	5	5	6	4	6	6	3	10	9	7	100

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Doğal unsur (her biri 1 puan, en fazla 3): sarp yamaçlar / yükselti, ladin ormanları, çayırlar, sis, yağmur (yağış), dere (su). Beşerî unsur veya faaliyet (her biri 1 puan, en fazla 3): köy (yerleşme), hayvan otlatma (hayvancılık), taş değirmen, mevsimlik nüfus hareketi (yaylacılık), asfalt yol (ulaşım), pansiyon (turizm). **KISMİ PUAN:** Doğru yazılan her örnek için 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş, metinde olmayan ya da yanlış gruplanan örnekler.

1.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Her doğru unsur–alt dal eşleştirmesi 2 puan. Kabul edilenler: yamaç/yükselti → jeomorfoloji; sis, yağış → klimatoloji; dere → hidrografya; ladin ormanı, çayır → biyocoğrafya; köy, pansiyonların artışı → yerleşme coğrafyası; mevsimlik nüfus değişimi → nüfus coğrafyası; hayvancılık, turizm → ekonomik coğrafya; asfalt yol → ulaşım coğrafyası (ekonomik coğrafya da kabul). **KISMİ PUAN:** Unsur doğru, alt dal yanlışsa 0; her doğru satır 2 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da tümü yanlış.

2. TAM PUAN (15 PUAN)

Mekânsal düşünmenin katkısı (6 puan): olayın "nerede" yaşandığını (taşkın yatağı) ve "neden orada" zarar verdiğini sorgulamak; doğal sürecin (taşkın) insan yer seçimiyle (yapılaşma) etkileşimini görmek; yerin özelliklerinden (dere yatağı, düzlük, sağanak) sonucu açıklamak. İki ilişkiyi kuran açıklama tam puan. Öneriler (her biri 3 puan, toplam 9): taşkın yatağını yapılaşmaya kapatmak / imar planına işlemek; yapıları güvenli alanlara taşımak; dere ıslahı, sel kapanı, taşkın duvarı; yağış ve taşkın erken uyarı sistemi; risk haritası hazırlamak; havzada ağaçlandırma; geçirimsiz yüzeyleri azaltmak. **KISMİ PUAN:** Katkı yalnız genel ifadeyle ("coğrafya önemlidir") verilirse 2 puan; her uygun öneri 3 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da mekânla ilişkisiz cevap.

3.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Güvenilir kaynaklar: I (eserin kendisi, birinci elden kaynak) ve III (hakemli dergi, uzman yazar, kaynak gösterir) — her biri 1,5 puan kaynak + 1,5 puan gerekçe. **KISMİ PUAN:** Kaynak doğru, gerekçe yoksa 1,5 puan. **SIFIR PUAN:** II veya IV'ü güvenilir saymak.

3.2. TAM PUAN (4 PUAN)

Örnek yollar: bilgiyi güvenilir bir kaynakla (ansiklopedi, akademik yayın, eserin kendisi) karşılaştırmak; yazarın kimliğini ve uzmanlığını araştırmak; paylaşımın kaynak gösterip göstermediğine bakmak; tarihini kontrol etmek. **KISMİ PUAN:** Yol belirtilip nasıl yapılacağı açıklanmazsa 2 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.1. TAM PUAN (5 PUAN)

3 km (3 puan). Açıklama (2 puan): X–Y arası pergel/cetvelle ölçülüp ölçek çubuğuna taşınır; uzunluk 3 bölmeye karşılık gelir. **KISMİ PUAN:** 2,5–3,5 km arası değer ve açıklama: 3 puan; yalnız doğru değer: 3 puan; yalnız yöntem: 2 puan.

4.2. TAM PUAN (5 PUAN)

X: 962 m (2 puan), Y: 600 m (2 puan), fark: 362 m (1 puan). **KISMİ PUAN:** Yükseltiler doğru, fark yanlışsa 4 puan. Y için 600–700 m arası değer verilip eğri üzerinde olduğu gözden kaçırılırsa 1 puan.

4.3. TAM PUAN (6 PUAN)

Doğu yamacı (2 puan). Gerekçe (4 puan): doğu yamacında eş yükselti eğrileri birbirine daha yakındır; kısa yatay mesafede aynı yükselti farkı aşılır, bu da eğimin fazla olduğunu gösterir. **KISMİ PUAN:** Yamaç doğru, gerekçe eksikse ("çizgiler sık") 4 puan. **SIFIR PUAN:** Batı yamacı.

4.4. TAM PUAN (4 PUAN)

Kuzey. **SIFIR PUAN:** Diğer yönler.

5.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Her biri 3 puan: dört mevsimin belirgin yaşanması; kuzey yarım kürede olduğu için güneşin öğle vakti güneyden gelmesi (binaların güneye yönlendirilmesi); doğu–batı arasında yerel saat farkı (yaklaşık 76 dakika); güneye bakan yamaçların daha sıcak olması; gece–gündüz sürelerinin mevsime göre değişmesi. **KISMİ PUAN:** Her doğru etki 3 puan. **SIFIR PUAN:** Göreceli konum etkileri (boğazlar, kıtalar arası köprü vb.).

5.2. TAM PUAN (6 PUAN)

43° − 26° = 17° (2 puan); 17 × 4 dakika = 68 dakika (2 puan); Kars doğuda olduğu için saat ileridir: 13.08 (2 puan). **KISMİ PUAN:** İşlem doğru, yön hatası (10.52) 4 puan; yalnız sonuç 2 puan.

5.3. TAM PUAN (3 PUAN)

Örnek: Asya ile Avrupa arasında köprü konumunda olması ticaret ve ulaşım yollarının (enerji hatları dahil) geçişini sağlar; üç tarafının denizlerle çevrili olması deniz ulaşımı ve turizme elverişlidir; boğazların stratejik önemi. **KISMİ PUAN:** Avantaj adı verilip açıklanmazsa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Mutlak konum etkisi yazmak.

6. TAM PUAN (10 PUAN)

Her bileşen 2 puan: kullanıcı → ziraat mühendisleri (ve çiftçiler); veri → toprak nemi, toprak türü, ürün deseni, İHA görüntüleri; donanım → sensörler, insansız hava aracı, bilgisayarlar; yazılım → coğrafi bilgi sistemi programı; yöntem → katmanları üst üste çakıştırarak analiz yapma ve sulama haritası üretme. **KISMİ PUAN:** Her doğru eşleşme 2 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da bileşenlerin yalnız adını yazmak.

7.1. TAM PUAN (9 PUAN)

Her biri 3 puan. Çiftçi: çarşamba günkü fırtınaya karşı seraları sağlamlaştırmak; cuma günkü zirai dona karşı fideleri örtmek / don önleme yöntemi uygulamak; perşembeden önce hasadı tamamlamak. Şoför: perşembe–cuma buzlanma için kış lastiği, zincir; çarşamba kuvvetli yağışta hızı düşürmek. Okul idaresi: fırtına günü bahçe etkinliklerini iptal etmek; buzlanmaya karşı okul girişlerini tuzlamak; servis saatlerini düzenlemek. **KISMİ PUAN:** Tahminle ilişkilendirilmeyen genel önlem 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

7.2. TAM PUAN (7 PUAN)

Örnekler (ilk 4 puan, ikinci 3 puan): ısınma ihtiyacının ve enerji tüketiminin artması; yollarda buzlanma nedeniyle kaza ve trafik aksaması; su borularının donması; soğuk algınlığı gibi hastalıkların artması; meyve ağaçlarında don zararı. **KISMİ PUAN:** Etki sıcaklık değişimiyle ilişkilendirilmeden yazılırsa yarım puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da ilgisiz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif